

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการฌาปนกิจของชาวบ้านขอนแก่นเหนือ
ตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัย : พระครูกันทรธรรมวิวัฒน์ (คุ้มบัวลา)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาประมวล ฐานตฺโต, ดร. ป.ธ. ๖, พธ.บ.(ภาษาไทย),
M.A. (Ling), M.A., Ph.D.(Pali & Bud).

: ผศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์ ป.ธ.๙, พธ.บ. (ปรัชญา), M.A. (Bud.),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

: ดร.ประยูร แสงใส ป.ธ. ๔, พ.ม., พธ.บ., P.G. Dip. In
Journalism., M.A. (Ed), Ph.D. (Ed).

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๘ / กุมภาพันธ์ / ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการฌาปนกิจของชาวบ้านขอนแก่นเหนือ ตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีความเชื่อ ประเพณีการฌาปนกิจในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพิธีการประกอบพิธีกรรมการฌาปนกิจของชาวบ้านขอนแก่นเหนือ และเพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของพิธีฌาปนกิจศพของชาวบ้านขอนแก่นเหนือ ด้วยวิธีการศึกษาเอกสารและลงภาคสนาม

ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีฌาปนกิจศพในอดีต หากเป็นการฌาปนกิจศพในอินเดีย นิยมนำศพไปเผาริมฝั่งแม่น้ำคงคาแล้วลอยอังคาร เพราะเชื่อว่าเป็นการล้างบาป และแม่น้ำคงคาช่วยให้ไปสู่สวรรค์ได้ ส่วนพิธีฌาปนกิจแบบพุทธในสมัยพุทธกาลนิยมเผาแล้วบรรจุอัฐิธาตุของบุคคลที่ควรบูชาไว้ในสถูป เพื่อให้เกิดบุญแก่ผู้สวดการบูชา รูปแบบและลำดับขั้นตอนพิธีฌาปนกิจศพของชาวอีสานในอดีตและปัจจุบันมีความใกล้เคียงกัน มีบางขั้นตอนเท่านั้นที่แตกต่างกัน และเมื่อใช้เมรุแทนกองฟอน พิธีที่เกี่ยวข้องกับกองฟอน เช่น การโยนผ้า วางไม้ข่มเหง เป็นต้น จะไม่มีแล้วในปัจจุบัน

สำหรับบ้านขอนแก่นเหนือ เมื่อมีคนตายในหมู่บ้าน ญาติพี่น้องก็จะแจ้งข่าวให้ญาติ ๆ และชาวบ้านได้ทราบ ญาติพี่น้องและบ้านก็จะมาช่วยกันจัดงาน จะตั้งศพบำเพ็ญกุศลไว้ที่บ้านหรือวัดแล้วแต่ความสะดวก หลังจากนั้นก็อาบน้ำศพ แต่งตัวศพ คอยศพและบรรจุศพลงหีบศพ แล้วจัด

บำเพ็ญกุศลตามประเพณี ตอนเย็นก็นิมนต์พระมาสวดมนต์ภาวนาหรือสวดพระอภิธรรมแล้วจึงงั้นอนดี นิยมตั้งศพบำเพ็ญกุศล ๓ วัน เมื่อถึงวันฌาปนกิจ ก็เคลื่อนศพไปเผาที่เมรุตั้งอยู่ในวัด

ความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีวัฒนธรรมเกิดจากการความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และรับประเพณีของชาติตะวันตกและของภาคกลางเข้ามา จากการสัมผัสพบว่า ด้านเศรษฐกิจ มีความเปลี่ยนแปลงมากกว่าสมัยก่อน เช่น การซื้อโลงศพ/บำรงวัด การจ้างเครื่องเสียง เป็นต้น, ด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันใช้เมรุเผาศพแทนกองฟอน การใช้รถยนต์แทนคนหาม การใช้โลงเย็นแทนโลงศพไม้หรือแคร่ เป็นต้น, ด้านสังคม มีการช่วยเหลือกันน้อยลง เพราะสิ่งของที่จำเป็นในงานศพสามารถหาซื้อได้ตามตลาด ไม่ต้องร่วมมือร่วมใจกันทำเหมือนในอดีต, ด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่มีขั้นตอนพิธีกรรมหลายอย่างเหมือนในอดีต บางอย่างก็เป็้เหตุให้คนขาดคุณธรรม เช่น การเล่นพนันในงานงั้นอนดี, ด้านสภาพแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลงและเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น ปัญหาขยะ ซึ่งเกิดจากการใช้โฟมทำพวงหรีด สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดมลพิษภาวะ

Thesis Title : A Study of the Belief and Buddhist Cremation rites and ritual of Khonkaen-Nuea Villagers, Khonkaen sub-district, Muang Distract. Roi-et Province

Researcher : Phrakru Kantadhamabhivat (Kambuala)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Pramuan Thânadatto, Pali VI, B.A.(Thai),P.G.Dip.in I.P.R.(Phi.&Religion), M.A. (Ling.),M.A. Ph.D. (Pali& Bud.)

: Assist. Prof.Dr. Sowit Bamrungphak, Pali VII,B.A.(Phil.), M.A.(Bud.), Ph.D.(Buddhist Studies)

: Prayoon Saengsai Pali.IV, B.A., M.A.(Ed), P.G.DIP.in Journalism Ph.D.(Ed)

Data of Graduation : 8 / February / 2013

ABSTRACT

The objectives of this thesis are: to study the belief and cremation rites and ritual in Buddhism, to study the practice of Buddhist cremation performed by the people in Khonkaen-Nuea Villagers, and to study the impact of belief in Buddhist cremation ritual of Khonkaen-Nuea Sub-district people to the change of modern Thai society.

The result of the study found that the rite of cremation in India was generally performed by burning the death body beside the Coast of Ganges River. It was believed that this was the way of expiating sin and led the departed to be born in the heaven. For the Buddhist cremation ritual during the time of the Buddha was performed by burning the death body and then collecting the left bone and preserve in the pagoda Stirpa This later became the honorable and memorial object for the people to worship and respect. The procedure of cremation ritual in Northeast of Thailand nowadays had some difference from the past. Obviously, after there was a modern funeral pyre called Meru, the traditional funeral no existed anymore.

For the people in Khonkaen-Nuea Villagers, when there was news about the death, they would broadcast the news to their council and neighbor. Then, they would help each other to

organize the death ceremony by inviting the Buddhist monks to chant, normally, for three days, and then move to the temple to perform the cremation rite.

The negative social change that came with the age of Information Technology was that of economic pursuit and public opinion. These factors totally changed the traditional funeral rite of the people. For instance, they had to buy an expensive coffin, fees for renting stereo-amplifier, wreath, and fees for the temple. Unlike in the past, people just share what they have to organize the death ceremony in a simple way. Moreover, the following problem was gamble which held in the death ceremony. This finally led the people to unwise practice and misunderstood of Buddhism. And, environmentally garbage was another problematic matter that came with this unwise practice of cremation ritual.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายท่าน ดังนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ พระมหาประมวธ ฐานตฺโต, ดร. ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์ และ ดร.ประยูร แสงใส กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรึกษาชี้แนะแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ และตรวจสอบงาน โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย แม้งานสอนจะมีมาก แต่ก็เสียสละเวลาตรวจสอบให้ จนเป็นปัจจัยสำคัญให้งานสำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบคุณ อาจารย์สนั่น ประเสริฐ อาจารย์ประจำห้องเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด

ขอขอบคุณพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐูปญโญ เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้อำนวยความสะดวกในการติดต่อกันและให้ยืมเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ตลอดจนเจ้าของผลงานวิชาการทุกเล่มที่ได้นำมาอ้างอิง เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้ให้การสัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เพื่อให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์

ขอมอบงานวิจัยให้เป็นวิทยาทาน ตอบแทนอุปการคุณของคุณ โยมบิดามารดาผู้ให้กำเนิดอัฐภาพร่างกายจนมีโอกาสดำบวชในพระพุทธศาสนาและศึกษาพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และขออุทิศงานวิจัยนี้แด่พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้ให้กำเนิดทางพระพุทธศาสนา ของงานวิจัยนี้จึงสำเร็จประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาโดยทั่วกันเทอญ

พระครูกันตธรรมภาวิวัฒน์ (กุ่มบัวลา)

๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๕